

Kázání: 267. O Mistru Janu Husovi a pravdě

Kázání

Z dokumentu kombinovaném s hraným filmem Jan Hus – Cesta bez návratu šumperského filmaře Lubomíra Hlavsy.

O Mistru Janu Husovi a pravdě

1. čtení:

Jan Hus: O pravdě

Je povinností moudrých, aby nejprve člověka pozorně vyslechli, slyšené zkoumali před soudem

rozumu, prozkoumané poctivě vážili a teprve potom uvážené s čistým svědomím rozsoudili, varující se přitom hněvu, závisti, nenávisti a malicherné ctižádosti, vlastností, které znemožňují duchu postihovat pravdu a podlamují soudcovu spravedlivost.

Proto já, nepatrný a bezvýznamný člověk, chystaje se promluvit před shromážděním nejmoudřejších z celého světa, jak za to mám, zapřísahám vás milosrdenstvím Ježíše Krista, pravého boha i pravého člověka, abyste mne tak, jak jsem právě vyložil, v klidu vyslechli.

Vím zajisté z výroku Nikodéma, uvedeného v 7. kapitole Janova evangelia, že zákon nesoudí člověka, dokud ho nevyslechne a nezjistí, co dělá. Proto také praví nejspravedlivější soudce u Lukáše 6: „Nesudte, a nebudete souzeni; neodsuzujte, a nebudete odsouzeni.“

Pokusím se tedy já, nejmenší z kněží, tak jako jsem se o to pokoušel v dobách dřívějších, užít na svou obranu Kristova zákona. Chci se přitom, pokud dopřeje Boží milost uvarovat hněvivé mstivosti, závisti a malicherné ctižádosti a horlivě z celého srdce usilovat o to, abych vzdal čest Bohu, vyznal pravdu, vyhladil u bližních zlé podezření a obhájil Kristův zákon.

Zajisté je mou povinností obhajovat tento nejpřednější Kristův zákon houževnatě, trpělivě i pokorně, když tak činili Kristus Ježíš a jeho učedníci, i proto, že každý věřící člověk musí začínat od Krista Ježíše, jenž dává v podstatě první víru, jak pokud jde o víru samu, tak pokud jde o její účinnost. Sluší se proto, aby každý věřící začínal od prvního počátku, jenž jest i první poznání.

Sám Kristus, slovo Boží, je počátek a první poznání, jak vysvítá z jeho vlastního vyznání. Neboť když se ho Židé dotazovali, kdo on je, odpověděl: „Počátek, který také k vám mluvím...“ A je nepochybné, že on je první počátek, což jest Bůh, neboť v 1. kapitole Zjevení je psáno: „Já jsem alfa i omega, počátek i konec, praví Pán Bůh, který jest a který byl a který přijde, vševládny.“

Protože tedy má být Kristus Ježíš ve svém božství nejprve poznán v obecnosti a ve svém lidství má být nejprve poznán v důstojnosti, ježto je otcem a původcem křesťanského náboženství, kterého má každý jeho učedník poznávat, čerpáme především z něho jako ze studnice svou víru.

I začínám od tohoto prvního počátku, pramene nejvydatnějšího, slunce nejjasnějšího a pravého světla, jež osvětluje každého člověka přicházejícího na tento svět, a předkládám posluchačům otázku: Zda zákon Ježíše Krista, pravého Boha a pravého člověka, sám dostačuje ke správě bojující církve? Dovojuje se, že nikoli: Vždyť kdyby tomu tak bylo, byly by všechny ostatní lidské zákony a všechna lidská práva zbytečná. Důsledek je falešný a zcela nenáležitý. A důsledek je nejspíš založen na zásadě, že je pochybené, aby se dalo skrze mnohé, co stejně dobře může být vykonáno skrze nečetné.

Avšak kladná odpověď na tuto otázku se dokazuje takto: Zákon Ježíše Krista zcela dostačuje k potřebné správě bojující církve; nic k němu nesmíme přidat nebo od něho ubrat. Dostačuje tedy sám o sobě ke správě bojující církve. Důsledek je zřejmý z toho, že z protikladu následku je možno soudit na protiklad toho, co je předpokladem tohoto důsledku. Ale předpoklad je zajištěn na základě výroku v 30. kapitole Přísloví: „Všeliká řeč Boží je ohnivá, štítem je těm, kteří v něho doufají. Nepřidávej nic k jeho slovům, abys nebyl usvědčen a odsouzen jako lhář...“ Z toho je patrné, že na tuto otázku lze odpovědět kladně.

Protože nadevše usiluji o čest Boží, o prospěch svaté církve a o to, abych byl věrným údem pána Ježíše Krista, jenž je hlavou a chotěm svaté církve, kterou vykoupil, slavnostně tedy, jako jsem to už dříve častěji učinil, i nyní prohlašuji, že jsem nikdy zatvrzele netvrdil a ani napříště nechci tvrdit nic, co by odporovalo pravdě hodné víry. Naopak jsem zastával, zastávám a pevně si přeji zastávat všechnu pravdu hodnou víry tak, že bych raději v naději a

s pomocí Páně vytrpěl trest kruté smrti, než hájil blud pravdě odporující, ano jsem s pomocí Boží odhodlán nasadit svůj bídny život pro Kristův zákon, o němž věřím, že byl v každé své částce vydán z úradku přesvaté Trojice a vyhlášen pro spásu lidského rodu skrze svaté Boží lidi. Věřím dále všem jednotlivým článkům tohoto zákona v tom smyslu, v jakém jim káže věřit blahoslavená Trojice.

Jako jsem se při svém zodpovídání, universitních projevech i při veřejných kázáních přecho často podrobil, tak i nyní se podrobuji a nadále se chci pokorně podrobovat příkazu, smírcímu výroku a poslušenství tohoto nejsvětějšího zákona, odhodlán odvolat ze svých výroků cokoli, o čem budu poučen, že to odporuje pravdě.

Na sklonku léta r. 1414 konal Hus za pobytu na hradě Krakovci rozsáhlé přípravy k cestě na koncil (církevní sněm), svolaný do Kostnice. Když vyvinul velké úsilí směřující k tomu, aby nebyl obeslán na koncil jako kacír, a když dosáhl možnosti svobodného vstupu do Kostnice, přistoupil k soustředěnému studiu a k přípravě několika projevů, zejména dvě slavnostní kázání, která chtěl v Kostnici proslovit. Mimo ně sepsal diskusní úvahu (kvestii) „Zda zákon Ježíše Krista, pravého boha a člověka, sám o sobě stačí k řízení církve bojující“ stručně zvanou De sufficientia legis Christi (O postačitelnost zákona Kristova). Latinskou kvestii O postačitelnosti nemohl před koncilem přednést, přítomní čeští páni ji však předložili 30. května 1415 koncilu jménem Husovým písemně.

2. čtení: Efezským 4, 1 – 16

1 Proto vás já, vězeň kvůli Pánu, prosím, abyste tomu povolání, kterého se vám dostalo,
2 dělali čest svým životem, vždy skromní, tiší a trpěliví. Snášejte se navzájem v lásce
3 a usilovně hleďte zachovat jednotu Ducha, spojení svazkem pokoje.

4 Jedno tělo a jeden Duch, k jedné naději jste byli povoláni;
5 jeden je Pán, jedna víra, jeden křest,
6 jeden Bůh a Otec všech, který je nade všemi, skrze všechny působí a je ve všech.
7 Každému z nás byla dána milost podle míry Kristova obdarování.

8 Proto je řečeno: ‚Vystoupil vzhůru, zajal nepřátele, dal dary lidem.‘
9 Co jiného znamená ‚vystoupil‘, než že předtím sestoupil dolů na zem?
10 Ten, který sestoupil, je tedy tentýž, který také vystoupil nade všechna nebesa, aby naplnil všechno, co jest.

11 A toto jsou jeho dary: jedny povolal za apoštoly, jiné za proroky, jiné za zvěstovatele evangelia, jiné za pastýře a učitele,
12 aby své vyvolené dokonale připravil k dílu služby – k budování Kristova těla,
13 až bychom všichni dosáhli jednoty víry a poznání Syna Božího, a tak dorostli zralého lidství, měřeno mírou Kristovy plnosti.

14 Pak už nebudeme nedospělí, nebudeme zmítáni a unášeni závanem kdejakého učení – lidskou falší, chytráctvím a lstivým sváděním k bludu.

15 Budme pravdiví v lásce, ať ve všem dorůstáme v Krista. On je hlava,
16 z něho roste celé tělo, pevně spojené klouby navzájem se podpírajícími, a buduje se v lásce podle toho, jak je každé části dáno.

Sestry a bratři, nad pražským hradem od doby první republiky vlaje prezidentská standarta s nápisem Pravda vítězí. Tedy, v některých obdobích nevlála. Bylo to v době protektorátu a potom mezi lety 1960 – 1989, kdy komunisté vítězství pravdy nejspíš nepovažovali za vhodné.

Režim postavený na lži holt pravdu nepotřebuje. Po revoluci se nápis na standartu sice vrátil, ale není úplně shoda, jak mu vlastně rozumět. V dnešní postpravdivé době se to totiž nejružnějšími pravdami všude jen hemží. Těžko najít jednu jedinou, když je všude tolik pravd alternativních, které vznikají buď z nevědomosti nebo z plezíru, na zakázku nebo jako způsob vedení hybridní války.

Opravdivá pravda je v podstatě vzácné zboží. Nejsme v tom ale sami. Otázkou pravdy se zabýval už Mistr Jan Hus a ještě před ním třeba i apoštol Pavel. Pojďme se tedy podívat, jak si s tímhle tématem poradili.

Dnešní text, který jsme četli, psal apoštol Pavel křesťanům v Efezu. V tomhle velkém městě se postupně vytvořil sbor skládající se jak z židů, tak i z pohanů.

Je přirozené, že sjednotit lidi ze dvou odlišných kulturních okruhů v jedno křesťanské společenství nebylo nijak jednoduché. Židé vycházeli ze Starého zákona, pohané zase vyrůstali v řeckých mýtech a řecké filozofii. I když obě strany přijaly Krista jako Pána a Spasitele, přesto mezi nimi zůstávaly významné rozdíly.

Způsob uvažování byl prostě odlišný. A tak se v efezském sboru zřejmě stalo, že spolu tyhle dvě skupiny moc nemluvily. Nějak si nerozuměly. Jinak by apoštol hned na začátku svého dopisu nepřipomínal, že Kristus svou obětí stvořil z žida a pohana jednoho nového člověka a nastolil tak mír.

Jinak by nezdůrazňoval, že na kříži usmrtil jejich nepřítelství. Jinak by nepsal hned několikrát o jednotě Ducha, o jednom Pánu, jedné víře, jednom křtu, jednom Bohu a Otci nás všech.

Samozřejmě nás bude zajímat, jakéže problémy tahle kulturní odlišnost v efezském sboru vlastně způsobila. Je to celkem jednoduché. Křesťané ze židů trvali na starozákonních ustanoveních a předpisech, to znamená na praxi, na tom, co a jak se má kdy dělat a co kdy nedělat. Křesťané z pohanů naproti tomu zase strašně rádi filozofovali, ale praxe, konkrétní činy, byly obvykle ty tam.

Proto Pavel píše příslušníkům každé z těchto dvou stran něco jiného. Těm prvním připomíná, že Ježíš svou obětí odstranil zákon ustanovení a předpisů, aby to křesťané z židů už konečně vzali na vědomí. Těm druhým zase opakuje, že je třeba poznat Kristovu lásku, která přesahuje každé poznání, každou filozofii, že je třeba dát se prostoupit vší plností Boží.

Vlastně, kdybychom celý problém efezského sboru chtěli vyjádřit stručně, mohli bychom říct, že se jednalo o problém pravdy. Každá z uvedených dvou skupin chápala jako pravdu něco jiného. Pohané měli za to, že pravda je správné nahlédnutí skutečnosti. Prostě, že si takhle večer sedneme a přemýšlíme, případně i diskutujeme, až se nám pravda sama ve své ryzí nehmotné podobě nějak vyjeví.

Pravda je v tomto případě to, co jsme svým rozumem a vnitřním poznáním odhalili. Křesťany z pohanů zajímala nejvíc filozoficky oděná pravda, která člověka osvobozuje od vázanosti k tomuto světu, k vlastnímu tělu, a k hmotě jako takové.

Nádherně se to filozofovalo, ale jinak samé hádky, tvrdost, zloba, hněv, křik a utrhaní, jak to apoštol pěkně popořádku ve svém listu vyjmenovává. Když si holt pravdu každý vybájí podle svého, nutně to musí končit neslavně.

To židé ve sboru pokládali za pravdu něco docela jiného. Pravda v jejich porozumění není nějaké

teoretické poznání světa, není to filozofie ani bájení utržené ze řetězu. Pravda je dění, pohyb. Pravda je, když člověk něco dobrého dělá, když jedná ve shodě s Boží vůlí.

V tomhle tkvěl onen zakopaný pes svárů v efezském sboru. Zatímco křesťané pohanského původu o pravdě v pohodlí diskutovali, křesťané původu židovského chtěli pravdu nějak uskutečňovat, chtěli pravdu žít. A protože pocházeli z tradičního židovského prostředí, věděli, že to, co je třeba dělat a uskutečňovat je do nejmenších podrobností zapsáno jak ve Starém zákoně, tak v předpisech rabínů.

Jenže na tyhle předpisy a ustanovení pohané jaksi nebyli. A tak se obě skupiny přely o to, kde je pravda, a pravda jim přitom tak nějak unikala mezi prsty. Až do toho vstoupil Pavel a celou záležitost kolem pravdy uvedl na pravou míru.

„Budme pravdiví v lásce, ať ve všem dorůstáme v Krista,“ píše apoštol. Překlad původního řeckého textu není ovšem přesný. Doslova by měl znít: „Pravdujíce v lásce rostíme v Krista“. Čestina ovšem sloveso od podstatného jména *pravda* nemá, a tak to každý překlad musí nějak opsat.

Nejlepší opis je asi ve staročeském znění, který měl k dispozici Jan Hus: Činíce pravdu v lásce. Odpovídá velmi dobře biblickému pochopení pravdy, která není strnulým pojmem nebo neměnným popisem skutečnosti, nýbrž je dynamickou veličinou, která se stává, která se naplňuje v konkrétním životě a za lidské spoluúčasti.

Docela prakticky to znamená, že nemáme čekat, až se pravda prosadí sama, ale máme ji „činit“. Jan Hus to popsal naprosto výstižně těmito slovy:

„Protož, věrný křesťane, hledaj pravdy, slyš pravdu, uč se pravdě, miluj pravdu, prav pravdu, drž pravdu, braň pravdy až do smrti; neboť pravda tě vysvobodí od hříchu, od ďábla, od smrti duše a konečně od smrti věčné.“

Ale zpátky k Pavlovi. Apoštol chce rozhádaným efezským křesťanům připomenout něco zásadně křesťanského, a sice, že pravda je dění, je to pohyb, je to růst. Podstatné je, že to je pohyb lásky, ne nějaké teoretizování, kterým se může druhé tlouct po hlavě.

Pravda je tam, kde se odehrávají vztahy naplněné láskou, vstřícností, trpělivostí a solidaritou. Pravda je tam, kde člověk dokáže uznat svou vinu, svůj hřích a hledá cestu k nápravě.

„Pravdujíce v lásce rostíme v Krista“. A protože Kristus sám byl pravda, neboli sám tohle pravdování v lásce uměl dokonale, máme se mu sami alespoň přibližovat, máme v něho vrůstat. A růst v Krista se nedá jinak než praktickým procvičováním lásky na svých bližních, jejím každodenním uskutečňováním.

Právě takhle vypadá pravda, píše apoštol. Na jedné straně křesťanům z pohanů dává dostatečně zřetelně najevo, že pravda není suchá dogmatika, která by neměla s životem jako takovým moc společného; na druhé straně upozorňuje také křesťany z židů, že pravda není suché zákonictví, kdy se člověk svým skutkařením a neustálým posuzováním druhých chce Pánu Bohu zavděčit.

Pravda je svobodné napodobování Pána Ježíše, jsou to konkrétní činy, je to vstřícný zájem, je to ochota pokládat druhého za důležitějšího sama sebe.

Nevíme, jestli to našim efezským křesťanům došlo a jestli se alespoň trochu změnili k lepšímu – tedy k obrazu Kristovu. Jak už to tak s námi křesťany bývá, skoro bych řekl, že jim to třeba chvíli vydrželo, ale že na to zase časem zapomněli.

Církev má totiž takový neblahý zvyk, že opakovaně a napořád zapomíná na to nejzákladnější. Však

také právě proto apoštol zdůrazňuje, že nejdůležitějšími Božími dary církvi jsou apoštolové, proroci, zvěstovatelé evangelia, pastýři a učitelé. To je to, co jakékoli křesťanské společenství potřebuje nejvíce, protože bez stále znovu připomínané pravdy Kristovy by církev zanedlouho ztratila důvod pro svou existenci.

Nejhorší je, když ti, kteří Kristovu pravdu mají nést, sami nevědí, co vlastně pravda Kristova je. Vedou pak církev docela jinam, než kde má být. Jako se to stalo v době Husově. Mistr Jan Hus byl jedním z mála, kteří v tehdejší ovzduší obecné zkaženosti kněžstva, rozmařilosti a mocenských pletek nejvyšších hodnostářů, měl odvahu vystoupit s programem „zákona Kristova“.

Pravdou, kterou je třeba hájit a podle ní žít, byla pro Husa Ježíšova slova a příklad jeho života. Zákon Kristův, jeho chudoba, láska k bližním, jeho oběť, to je ona pravda, kterou máme vyznávat. Jde o konkrétní praktickou každodenní pravdu, ne o pouhé teoretizování.

Pravda Kristova je svrchovaná, je nadřazená všem prelátům a koncilům, všem knížatům a králům, všem těm, kteří svá neměnná dogmata nebo suché zákonictví staví, ve strachu o zachování své moci a prebend, nad ní.

V otázce pravdy se Mistr Jan přes dlouhá staletí setkává s apoštolem Pavlem. V porozumění pravdy by se jistě naprosto shodli. Kristova pravda je měřítkem křesťanskosti, pravda, která se děje, která se „pravduje v lásce a roste do podoby Krista“.

27. června 1415, nedlouho před upálením, Hus v dopise pražské univerzitě píše památná slova: „Jinak, nejmilejší v Kristu Ježíši, stůjte v poznané pravdě, která vítězí nade vším a sílu má až na věky.“

Ve zkrácené podobě „pravda vítězí“ je tahle věta i na prezidentské standartě. Jan Hus tak trochu jinými slovy vyjádřil přesně to, co kdysi napsal Pavel křesťanům do Korintu: „Ať se děje cokoli, láska vydrží, láska věří, láska má naději, láska vytrvá. Láska nikdy nezanikne.“

Trefně to nakonec shrnul Václav Havel ve své okřídlené větě: Pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávistí. Právě o to jde. Jiná lepší, alternativní cesta neexistuje.

Amen

PeČ

SPCH 6. 7. 2025

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté – Síť víry](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj Baptisté – Síť víry](#)